

RUKKILILL

Nr. 3

Murtud Rukkilille Ühingu teataja

Märts 2004

Eesti rukkilill jääb püsima

Avaldan lugupidamist Murtud Rukkilille Ühingu liikmetele. Erilise tunnustusega tahaksin esile tõsta ühenduse esimehe, härra Enno Uibo tegevust.

TOTALITAARSED riigid panid Eesti kodanike suhtes toime inimsusvastaseid kuritegusid ning karistasid neid selle eest, et nad olid olemas ja olid Eestile truud, selle eest, et nad armastasid oma maad ja kodu.

Eelmise aasta lõpul võttis Riigikogu üksmeelselt vastu okupatsioonirežiimide poolt represseritud isiku seaduse, mille eesmärk on leevendada Eestit okupeerinud riikide, Nõukogude Liidu ja Natsi-Saksamaa poolt represseritud isikuile tekitatud ülekohtu. Aluse selle seaduse ideele pani Res Publica ja Memento vahel sõlmitud rahvusliku koostöö lepe.

Samasugused seadused on juba aastaid paljudes riikides, mille kodanikud kannatasid okupatsioonikuritegude all. Seadust välja töötanud komisjonis osalesid represseritute esindajatena kadunud Aadu Oll, Endel Palmiste, Kuno Raude, Enn Sarv ja teised.

Seadus määratleb võõrvõimu ohvrid esimest korda mitte rehabiliteerituna (rehabiliteeris inimesi ju võõrvõim oma seaduse alusel), vaid ohvritena rahvusvahelise õiguse järgi.

EESTI SEADUSE järgi on õigusvastaselt represseritud isik see, kes repressiooni ajal oli Eesti Vabariigi kodanik, või 1940. aasta 16. juuni

seisuga Eestis õiguspäraselt asunud mittekodanikust alaline elanik, välja arvatud muidugi baaside lepingu alusel Eestisse toodud isikud.

Represseritud isikud on muu hulgas ka need, kes saadeti sunniviisiliselt Tšernobõli tuumakatastroofi piirkonda. Põhimõttelise sammuna tunnistas Riigikogu represserituga võrdsustatud isikuks ka need, kes võtsid osa alates 1940. aasta 16. juunist Eesti riikliku iseseisvuse taastamise eest peetud relvastatud võitlusest.

MIDA TOOB selle aasta 1. jaanuaril jõustunud seadus kaasa?

Esiteks kaotab see ebaõigluse, Siberis sündinute suhtes, kellel ei olnud õigust soodustingimustel vanaduspensionile. Mõni ametnik väitis koguni, et need lapsed olid Siberis vabatahtlikult! Nüüd lõpuks hakkavad Siberis sündinud saama asumisel oldud aja eest kolmekordset pensionistaaži ning nad pääsevad ka varem pensionile sõltuvalt asumisel oldud ajast.

Seadus sätestab okupantriigi mõiste. See on oluline juriidiline lähtealus tulevikus okupantriigi õigusjärglase käest kannatuste hüvitamise nõudmisel, sest rõhutada tuleb, et Eesti Vabariigil on kohustus oma võõrvõimu ohvritest kodanike kannatusi leevendada. Kannatuste hüvitamise vastutus on aga okupantriigil.

Seadusegapanaksevabariigi valitsusele kohustus asutada represserituid abistav sihtasutus ning korraldada okupantriikide repressiivpoliitika uurimist ja võõrvõimu ohvrite mälestuse jäädvustamist.

Esimest korda tõi parlament Eesti õiguskorda kollektiivse hinnangu mõiste. Nimelt ei saa represseritute soodustusi isikud, kes töötasid repressioone korraldanud asutustes, kes astusid ÜK(b)P-sse enne 1. jaanuari 1954 või kes mobiliseeriti Punaarmeele või Saksa sõjaväkke kui totalitaarparteide liikmed.

REPRESSEERITUTE soodustuste ja toetuste rakendamise ja elluviimise täpsema korra sätestab valitsus oma määrusega.

Kõik represseritud isikud saavad represseritu tunnistuse. Olulisematest soodustustest võib nimetada toetust eriarstiabi visiititasu, retseptiravimite ostmise, taastusravi tuusikute, hambaraviteenuse ja meditsiiniliste abivahendite ostmise puhul.

Lisaks on represseritud inimesel 1. jaanuarist õigus külastada tasuta riigimuuseumi, üldlaulupidu ja tantsupidu ning tegelda tasuta harrastuskalapüügi. Alates 1. jaanuarist 2005 on represseritul õigus kuni 50-protsendilisele sõidusoodustusele ühistranspordis riigisiselisel liiniveol.

Loomulikult on represseritute toetamine lisaks riigile ka meie

omavalitsuste ja teiste institutsioonide ülesanne. Nii loob seadus omavalitsustele selge võimaluse vabastada represseritud täies mahus maamaksust.

KOKKUVÕTTES võib öelda, et represseritud isiku seaduse näol on tegemist meie õiguskorras põhimõttelise riigiõigusliku hinnangu ja lugupidamisavaldusega võõrvõimu ohvrite suhtes. Kõigile võõrvõimu ohvritele ja vabadusvõitlejatele tuleb avaldada tänu meelekindluse eest ning soovida tugevat tervist. Üks suur samm on astunud, järgmised sammud ootavad ees.

Siin tuleb muu hulgas nimetada leinapäeva staatuse sätestamist, kommunistlike režiimide kuritegelikuks tunnistamist Euroopa Liidus ning okupantriigi kuritegude eest ohvritele kompensatsioonitaotluste küsimust.

Urmas Reinsalu

Riigikogu Põhiseaduskomisjoni esimees

Sõrve Natsismiohvrite Seltsi tegevusest ja plaanidest

Tallinnas tegutsev Eesti Natsismiohvrite Ühing on Saksamaa okupatsioonirežiimide poolt õigusvastaselt represseritute esindusorganisatsioon. Ta ühendab isikuid, kes represserimise ajal olid ja on praegu Eesti Vabariigi kodanikud või nendega võrdsustatud isikud. Organisatsiooni põhiülesanne on represseritute ühendamine, nende õiguste kaitse, sotsiaal-koostöö arendamine ja võimaluste piires abistamine.

Analoogne organisatsioon Saaremaal on Sõrve Natsismiohvrite Selts. Suurema osa organisatsiooni liikmeskonnast moodustavad Sõrvemaa inimesed, kes Saksa okupatsioonirežiimide poolt Saksamaa ja Poola töö- ning kinnislaagritesse deporteeriti. Nad elasid ja töötasid näljastena ebainimlikes ning eluohtlikes tingimustes tehastes, kaevandustes ja mujal täites Saksa Armee vajadusi. Paljud jätsid oma tervise ja elu. Kui enne Teist Maailmasõda oli Sõrvemaal Torgu vallas 2868 elanikku, siis pärast kauakestvaid veriseid lahinguid, rahva deporteerimist sakslaste poolt ja sõrulaste põgenemist Rootsi, oli 1944. aasta lõpul alles ainult 482 elanikku. Peaaegu täielikult oli hävinud 17 küla.

Sõrlaste läbielamisi ja kannatusi meenutavad mälestustahvel "Leinav Ema" Jämaja surnuaias ja 23. juunil 2002 avatud mälestuskivi Mõntu sadamas. Nõukogude Liidu okupatsioonirežiimide poolt 1941. aastal mõrvatuid meenutavad mälestuskivid ja - tahvlid Kuressaare Lossi õuel ja Torgus ning mälestuskivi Iide männikus. Sõrulaste endisi kodused on meenutamas Sõrvemaa sümbol pooppuu ja kevadel õitsevad sirelid,

kuid ka Vene sõjaväe raudbetoonist maa-alused ja maapealsed raskepatareide komandopunktid ning laskepessad.

Sõrve Natsismiohvrite Selts korraldab igakuulisi liikmete kokkusaamisi, vestlusringe, päevaküsimuste arutelusid, kultuurilise osaga koosviibimisi. Selgitatakse välja abivajadusi, võimaldatakse saada retseptiravimi toetust, tasuta laenutada meditsiinilist aparatuuri ja liikumisvahendeid, saada nõustamisabi meditsiinilistes, psühholoogilistes ja juriidilistes küsimustes. Peetakse meeles kõrges eas ja invaliidistunud liikmeid. Peale selle kogutakse natsismiohvrite mälestuste kirjeldusi kogumi kirjastamiseks. 2004. aastal jätkatakse senist tegevust, säilitatakse ning laiendatakse sidemeid sarnase tegevusega organisatsioonidega, samuti fondidega, mis tagaks liikmeile suhtlemisvõimalused, nõustamise ja abi saamise võimalused. Kuna enamuse organisatsiooni liikmetest moodustavad sõrulased, siis pööratakse 2004. aastal tähelepanu 65- aasta tagustele sündmustele ja kannatustele, mida tekitasid Vene vägede kaitserajatiste baaside ehitamine Sõrves ja 60- aasta tagustele sündmustele, mil toimus Saksa okupatsioonirežiimi poolt Sõrve rahva deporteerimine.

Info ja kontakt: Tallinna Kultuuriseltside Teabekeskus, Tallinn Sakala 14, iga kuu kolmandal kolmapäeval kell 15.00 - 17.00 väljaarvatud juuli ja august.

Herbert Gailan
Juhatus

Kompensatsioon Venemaalt

Seadusandlik akt, mille alusel on võimalik kompensatsioonitaotlustega Vene Föderatsiooni poole pöörduda, on praeguseks Vene Föderatsiooni seadus "Poliitiliste repressioonide ohvrite rehabiliteerimisest" 1992. aastast ning selle hilisemad muudatused. Selles seaduses on määratletud isikute ring, kellele laieneb rahaline kompensatsioon maksimaalse suurusega 10 000 rubla. Nendeks on isikud, kes on kinni võetud praeguse Vene Föderatsiooni territooriumilt ja pandud kinnipidamisasutusse (s.o. vang) või sunniviisiliselt psühhiaatrilisse raviasutusse. Küüditatud siia alla ei käi. Pärjajad selle seaduse alla samuti ei käi. Eestis on küll niisuguseid isikuid, keda Venemaalt vangistatud on, aga võrreldes küüditatutega muidugi vähe. Kui Teil on teada inimesi, kes võiks siia isikute ringi kuuluda, juhatage nad palun meie juurde Punasesse Risti.

Kõikidele teistele represseritutele, sealhulgas ka küüditatutele, on Vene Föderatsioonis ette nähtud rida soodustusi, mis aga meie inimesi ei puuduta.

Praeguseks ei ole rohkem seadusandlikke akte, mille järgi kompensatsiooninõudeid esitada.

Riina Kabi
Eesti Punase Risti
Peasekretär

60 aastat kaitselahingute algusest Eestis

1944. aasta 14. jaanuari hommikul algas Oranienbaumi platsdarmilt Leningradi rinde 2. löögiarmee pealetung Ropša suunas. Järgmisel päeval alustas Pulkovo kõrgustikult Krasnoje Selo suunas pealetungi 42. armee. Volhovi rindel asusid pealetungile kolm nõukogude armeed. Suurrünnaku eemärk oli Leningradi vabastamine blokaadist ja saksa vägedegrupi „Nord“ ümberpiiramine ning hävitamine kogu Leningradi-Volhovi rindel. Esmalt aga taheti vallutada Narva ja Pihkva, et sealt edasi liikuda Tallinna ja Pärnu suunal.

20. jaanuariks 1944, kuue päevaga, purustati Saksa vägedegrupi tiibadel asunud üksused. Oli loodud hea eeldus nõukogude vägede pealetungi jätkamiseks kogu rindel Soome lahest Ilmeni järveni. Eesti kohale oli kerkinud ähvardav oht saada taas okupeeritud suure idanaabri poolt. Kartes oma armeede sissepiiramist, hakkas saksa väejuhatuse 21. jaanuaril vägesid tagasi tõmbama. Operatsiooni katsid kõrge lahingumoraali säilitanud eesti mehed eesotsas major Rebase ja major Soodeniga. 22. jaanuaril löid eesti mehed Vaskovo küla juures kuulsa lahingu, mille eest lahingujuht Alfons Rebast autasustati esimese eestlasena Raudristi Rüütliristiga. 27. jaanuariks oli Leningradi blokaad murtud. Samal päeval anti käsk Narva elanikkonna evakueerimiseks. 30. jaanuaril kuulutas Eesti Omavalitsuse juht H. Mäe Eesti seaduste alusel välja üldmobilisatsiooni.

01.02.1944 jõudsid Leningradi alt taganevate saksa väeosade kannul Tõrvala juures Narva jõe äärde esimesed nõukogude vägede üksused. Juba järgmisel päeval ületasid mõned punaarmee üksused Kudruküla, Riigiküla ja Vaasa-Vepsküla-Siivertsi juures Narva jõe. Loodi esimesed sillapead siinpool Narva jõge. Algasid 1944. aasta kaitselahingud Kudruküla ja Riigiküla vahelisel maa-alal. Samal ajal ületasid vastase väeosad Narvast edelas Väska küla juures Narva jõe luues seal eelduse Krivasoo sillapea tekkeks. 3. veebruaril sai 2. löögiarmee käsu murda sakslaste kaitse lõuna ja põhja pool Narvat

ning arendada edu Rakvere suunas. Suuri lootusi pandi ettevalmistatavale mereväelaste dessandile Meriküla juures. Pealetungivate vägede siht oli ilmne: piirata ümber ja hävitada Narva rindel tegutsenud väeosad.

5. ja 6. veebruaril püüdsid nõukogude väed ületada Narva jõe ülemjooksu Omuti küla juures. Hetkekski ei raugenud võitlus vahetult Narva suunal, kus vastane oli jäänud pidama Popovka-Lilienbachi-Dolgaja Niva jonele. Kõik Jaanilinna hõivamise katsed lõppesid edutult. Saksa väejuhatuse püüdis teha kõik selleks, et vältida nõukogude vägede läbimurdmist Eestisse. 7. veebruaril 1944 toetas Eesti Vabariigi peaminister presidendi ülesannetes Jüri Uluots mobilisatsiooni läbiviimist Eestis kutsudes lahingulippude alla kümneid tuhandeid eestlasi. Oli alanud Teine Eesti Vabadussõda. 8. veebruaril 1944 toodi Neveli rindelt ära ja suunati Narva rindele 20. Eesti Diviis. Ka major Rebase ja major Soodeni pataljonid palusid end viia Novgorodi lähistelt Narva rindele, kus pidasid verist võitlust sakslased, mobiliseeritute pataljonid Viljandist, Pärnust ja Tartust, krahv Strachvitzi soomusüksused, norralaste, taanlaste, flaamlaste, valloonide ning rootslaste väeüksused.

11. veebruari hommikul jõudsid Neveli alt läbi Läti Valga linna major Harald Riipalu pataljoni mehed. Samal päeval alustas 2. löögiarmee uut ulatuslikku pealetungi. Selleks ajaks oli Narva jõe paremale kaldale toodud 3000 suurtükki ja miinipildujat, lääne poole saadeti üle 50 vagunitäie mürske ja miine. Loodi kuulus Krivasoo sillapea. Samal päeval alustati uut pealetungi ka Narvast põhja pool. Hõivati Vepsküla ja liiguti Siivertsi suunas. 14. veebruari hommikul saadeti Meriküla ja Auga vahel Eestisse punamereväelaste dessant, kelle ülesanne oli arendada pealetungi Auvere suunal ning seal ühineda Krivasoo poolt pealetungivate vägedega. Dessant löödi puruks. Pääses vaid mõni mees. 14. veebruaril 1944 nõudis nõukogude juhtkond Narva vallutamist hiljemalt 17. veebruariks. See oleks oluliselt raskendanud

muuhulgas ka soomlaste olukorda Karjala maakitsusel. Samal päeval toimus Eesti Rahvuskomitee esimene põrandaalune koosolek Tallinnas.

15. veebruari varahommikul alustasid 2. löögiarmee üksused uusi rünnakuid kogu rinde ulatuses. Viie järgneva päeva jooksul ei vaibunud ohvriterikkad lahingud hetkekski. Otsustavat edu siiski ei saavutatud. 19. veebruari õhtul tuli major Rebase staapi teade 18. armee ülemjuhatajalt, et Eesti pataljon 685, Esimene Eesti rahvuspataljoni, on allutatud armeegrupile Narvas. 21. veebruaril jõudsid Rebane ja Sooden oma meestega Pihkvasse ning sealt edasi Eestisse.

Ränkasked olid lahingud Auvere juures. 20. veebruaril 1944 oli 12-kilomeetrilisel rindelõigul positsioonidele paigutatud üle 2000 kahuri ja miinipilduja, millest poole tunni jooksul tulistati välja rohkem kui 80 000 mürsku. Tankide toetusel kolme päeva jooksul sooritatud rünnakud ei toonud edu. Ebaedust tingituna tegi nõukogude väejuhatuse olulisi muudatusi pealetungioperatsioonide läbiviimise plaanis. Põhja pool Narvat otsustati üle minna kaitsele. 22. veebruaril otsustas nõukogude väejuhatuse koondada Narva piirkonda kolm armeed. Sellega alustati veebruari lõpus. Lisaks 2. löögiarmeele koondati Narva alla 8. ja 56. armee, nende seas ka 8. Eesti laskurkorpus.

Eestlaste rünnak 23. veebruaril Riigiküla sillapeale ei õnnestunud. 24. veebruaril, vabariigi aastapäeval, algas otsustav rünnak, millest võttis osa ka 45. rügemendi rühmaülem allohvitser Rein Männik, kes oma kahekümnemehelise löögirühmaga tegi puhta töö. Teda autasustati nii II klassi kui ka I klassi Raudristiga.

25. veebruaril 1944 tegi punaarmee veel ühe katse rindest läbimurdmiseks. Laskurväeosade rünnakuid toetasid kogu armee suurtükivägi, laevastik ja lennuväe lendurid. Kõigest hoolimata ei õnnestunud kaitsest läbi murda. 28. veebruaril jõudsid Rebase ja Soodeni pataljonid Valga ja Tartu kaudu Jõhvi, kust nad peagi suunati

Krivasoo kotti vaenlase pealetungi peatama.

Samal ajal kui 2. löögiarmee pealetung Narva jõel peatus, suunati 42. armee Narva suunalt Pihkva poole ülesandega luua platsdarm Lämmijärve läänekaldal Mehikoorma lähistel selleks, et sealt arendada pealetungi Tartu suunas. 12. veebruaril vallutati Piirissaare. Samal päeval olid H. Riipalu mehed juba Vönnus, kust tuli kiiresti liikuda Mehikoorma suunas. Ja siis see algas. Meeletu suremine. Esimene lahing Eestimaa kaitsele oli võidetud. H. Riipalu on kirjutanud: “See oli meeletum ja lootusetum vastase pealetung, mida ma rindepraktikas kogunud.” 14. veebruaril ületasid nõukogude väeüksused Lämmijärve ja kindlustasid Pedaspää-Meerapalu piirkonnas. 15. veebruaril tuli venelastel Meerapalust lahkuda, 16. veebruaril Pedaspealt. 17. veebruaril oli H. Riipalu pataljon juba Tarus ning 20. veebruaril Toila metsalaagris Ida-Virumaal. 22. veebruaril oldi juba teel Toilast Narva rindele, kus esmaseks ülesandeks kujunes Siivertsi sillapea likvideerimine. Norralaste, taanlaste ja eestlaste rünnak algas 1. märtsil 1944. Ründajate seas oli allohvitser Harald Nugiseks. Ees olid miinivõõndid, okastraat, ülevalt alla sadasid vaenlaste miinid ja katjušade mürsud. Maa ja taevad olid lõhkemas. Rivist langesid välja rünnaku juhid Helmut Rõõmussaar ja Jaan Lumera. Juhtimise võttis enda peale Harald Nugiseks, kes kahekümne mehega läks rullima vastase kaevikuid. Relvadeks püstolkuulipildujad ja käsigranaadid. Vastase tulepesadesse loobiti üle tuhande granaadi. Vepsküla ja Vaasa piirkond vallutati tagasi. Selle vägiteo eest autasutati H. Nugiseksi teise eestlasena Raudristi Rüütliristiga.

Kuno Raude
02. veebruaril 2004
55 679 040

HILINENUD KAHETSUS

Väike laps kaotas rahvasummas oma ema. Nuttes ja ahastuses hüüdis ta teda. Täiskasvanud püüdsid teda aidata ja küsitlesid, kes su ema on. Laps vastas et ta on kõige parem. Milline ta välja näeb, küsiti uuesti? Kas te ei tea, et minu ema on kõige ilusam, vastas laps.

Igal lapsel on üks ema ja emaarmastus on kõige tugevam, kõige omakasupüüdmatum. Mida meie, lapsed, oleme emale suutnud tagasi anda? Enamus kallisid emale jäid lapsepõlveaega. Suureks sirgudes pole meil ema jaoks aega ja on juhtumeid, kus ei taheta ema tundagi. Ema südames jääme me aga igavesti tema lasteks.

Kui paljudel lastel on aga ema jaoks koht südames? Ema on palves alati oma laste poolt. Kas ka meil on selleks mahti? Kiirus, rutt ja tuhat toimetamist jäävad elujõus lapse ja armastava ning ootava ema vahele.

Naine on ema ja ema on naine... Kas oleme märganud, millist kummalist ilu hoomab lapseootel naisest? Millal me viimati pakkusime ühistranspordis naisele, emale, neiule või tüdrukule istet? Millal aitasime tundmatul naisel pakke kanda, millal aitasime eidekese üle ohtliku teelõigu? Aidakem ja austagem kõiki emasid!

Kui nüüd tekkis mõte luua ema koondkuju, siis milline see peaks välja nägema? Emast on palju luuletusi, on maalitud pilte ja vormitud kujusid. Ema kujutamise kunstis on tegelenud paljud maailmakuulsad kunstnikud, kuid täiuslikkust pole suutnud keegi edasi anda. Keegi ega miski ei meenuta ega asenda mulle ema. Ainsa kujuna on ema jäänud minu kui lapse südamesse.

Ma kahetsen, et mul ei jätkunud piisavalt aega ema jaoks. Rutuga tormasin laia ilma jättes emakese väravale ootama. Mida vanemaks saan, seda rohkem meenub ema. Ükski väljakule püstitatud kuju ei meenuta

ema, sest külm kivi ei asenda teda. Kivi püstitatakse mõne sündmuse või lahkunud isiku mälestuseks. Ema aga oli, on ja jääb niikauaks, kui kestab elu maakeral.

Püstitame ema auks püha altari ja selleks pole paremat kohta kui oma süda.

Aitame ja austame emasid ja leski. See on kõige ilusam tegu, mida saame teha.

Asetan kõige kaunimad mõttelilled oma ema altarile. Sa olid kõige parem ja kõige ilusam!

Enno Uiho

Kindlalt kaitstud

Ühingu infolehe levitamisel tekkis probleem. On olemas küll tähestikuline nimekiri represseeritust, aga kus linnas või vallas nad elavad, ei ole teada. Soovime, et leht jõuaks iga represseerituni. Selleks palusime Presidendi Kantselei abi ja saime ka vastuse alljärgnevalt:

Täna Teid e-postiga saadetud pöördumise eest, milles palute Murtud Rukkilille rinnamärgi saanud isikute andmeid.

Isikuandmete kaitse seaduse § 6 p 4 sätestab isikuandmete kasutamise piiramise põhimõtte ning § 11 kohaselt on isikuandmeid lubatud töödelda vaid andmesubjekti nõusolekul. Isikuandmete kaitse seaduse § 6 p 5 sätestab andmete kvaliteedi põhimõtte, mille kohaselt peavad andmed olema ajakohased ning täielikud. Vabariigi Presidendi Kantselei ei oma Murtud Rukkilille märgi saanute nõusolekuid nende andmete edastamiseks kolmandatele isikutele, samuti ei ole Vabariigi Presidendi Kantselei valduses olevad andmed ajakohased, st nad vastavad ajahetkele, mil isikule Murtud Rukkilille märk väljastati. Teie poolt esitatud teabenõudest ei nähtu ükski isikuandmete kaitse seaduse § 14 lg 1 või 2 toodud alustest, mil isikuandmete töötlemine või neile juurdepääsu lubamine on lubatud ilma andmesubjekti nõusolekuta.

Tulenevalt eeltoodust on Teie poolt küsitud andmete puhul tegemist isikuandmetega, millele on avaliku teabe seaduse § 39 lg 1 p 9 alusel kehtestatud juurdepääsupiirang ning meil ei ole võimalik andmeid edastada. Seetõttu keeldume Teie poolt esitatud teabenõude täitmisest avaliku teabe seaduse § 23 lg 1 p 1 alusel.

Soovin Teile ja Murtud Rukkilille Ühingu kordaminekuid ning väljendan veel kord kahetsust, et Vabariigi Presidendi Kantseleil ei ole võimalik Teie palvele vastu tulla.

Kõik see on õige ja seaduslik. Ühingu eesmärgiks on koguda ja talletada küüditamis- ja repressioonisündmuste mälestusi ning neid tutvustada laiemale üldsusele infolehe kaudu. Kõige olulisemaks peame siiski tegelemist elavate inimestega ja nende probleemidega, sest aeg kiirustab tagant. Koos olles on võimalus nõuda ka endile õigusi ja kaitsta endi huve. Seepärast palume elutahtelistel represseeritutel anda endast märku. Saatke juuresolev küsitlus koos oma andmetega toimetuse aadressil : 74601 Harjumaa, Kuusalu Kursi tee 8

Saatjate vahel loositakse 14. juunil 2004 välja auhinnad.

Toimetus

K Ü S I T L U S

1. Kas "Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isikute seadus" täidab Teie ootusi?

Jah Ei

2. Kas represseeritutele on lisaks riiklikule toetusele vajalik ühiskondlik abi ühingu fondist?

Jah Ei

3. Kas peate õigeks toetada represseeritute lapsi ja lapselapsi huvi- ja kõrghariduse omandamisel?

Jah Ei

Soovin osaleda Murtud Rukkilille Ühingu tegevuses:

1. Eesnimi

2. Perekonnanimi

3. Sünniaeg e. isikukood:

4. Aadress

5. Telefon/mobiil/e-mail

6. Allkiri

Kuupäev

Meenutades...

Kaunsaare talus Tali vallas Pärnumaal elas suur sõbralik ja töökas pere. Minu vanaisa Jüri Aasav ja vanaema Mall kasvasid üles seitse last, neli poega ja kolm tütar. Pojad Juhan, Jaak ja tütar Liisa elasid juba 1930 aastatel oma peredega eraldi oma taludes, samuti Tali vallas.

Tütred Marie ja Leida lõpetasid Kilingi-Nõmme Majanduskooli ja elasid kodutalus vanematega, samuti poeg Kristjan, kes oli suur tehnikahuviline ja meisterdas koos isaga oma esimest traktorit. Noorem poegadest Peeter oli 1937. aasta algul Tartus, Ratsarügemendi II eskadronis ja juba aasta hiljem 1938. aastal Tallinnas Tondil Lahingukooli õppe eskadronis.

Sõja algul said vennad Kristjan ja Peeter haavata ning olid sunnitud end varjama ja ravima metsas koos sõpradega. Kuigi kodutalu oli metsast silmaga nähtav, ei saanud nad koju tulla, kuna oli üks "väga sõbralik naaber", kes suure heameelega oleks teatanud, kuhu tarvis. Kuna õde Marie käis metsavendadele toidumoonas viimas, siis naaber nuhkis üsna varsti välja ja kandis ette. Õige varsti olid poisid arreteritud, süüdi mõistetud ja saadetud Vorkuta vangilaagritesse.

Ja siis, 25. märtsil 1949 aastal, minu ema sünnipäeval, algas ka meie teekond Siberi poole. Vanaisa Jüri, vanaema Mall, tädi Marie, minu ema Leida ja mina, nelja-aastane laps. Niisugune omapärane sünnipäev! Meie pere sattus Novosibirski oblasti Tsanõ rajooni sovhoosi nr 260/2. Elasime algul suures ja väga külmas barakis, hiljem "zemljankas".

Tuleb meelde üks väga vihmane päev, tädi Mann

keetis suppi ja pani valmis supi potiga laua keskele. Vaevast saime istuda laua ümber, ja siis ... laest kukkus alla, otse supipotti suur märg mätas. Olime algul lausa tardunud, siis purskasime kõik suure häälega laginal naerma. Meie sovhoosis oli ka Juhkamsoo pere ja Aasamäed Mulgimaalt, Tartust Karu perekond. Kuna meil oli Eestist kaasa võetud õmblusmasin ja vanaema taipas kaasa võtta voki ning villakraasid, siis nalga meil küll polnud. Ema ja tädi olid ju väga head õmblejad, samuti ka Aasmäe-Ida oli hea õmbleja.

Pärast Stalini surma, kui olin juba 10-aastane, kirjutasin palvekirja Vorošilovile, et meie perel lubataks sõita edasi Vorkutasse, kus olid vangis onud Peeter ja Kristjan. Eestisse meid veel ju ei lubatud. 1956. aasta lõpus tuli sõiduluba ja 1957. aasta juulis alustasime teekonda Vorkuta poole külmale Komimaale. Vanaisa Jüri Aasav jäi kahjuks puhkama Siberi mulda Matvejevka surnuaeda. Kuna onud lasti "pikema keti otsa", siis elasime kõik koos suures barakitoas. Ülepäeviti käisime allkirja andmas, et pole kuhugi põgenenud. Vorkutas oli väga palju eestlasi, samuti lätlasi ja leedulasi ning ukrainlasi. Paljudele eesti meestele tulid Eestist naised lastega järele. Loomulikult pidi luba olema laagri ülevalt.

Kõik jõulud ja sünnipäevad peeti meie barakitoas, tehti muusikat, oli oma ansambel "Vanad sõbrad". Minu onud mängisid viiulitel. Nende omatehtud viiulid

on praeguseni minu käes hoiul. Osvald Saarva mängis havai kitarri, Osvald Kask mandoliini, Raimo Kuusk ... kahjuks ei mäleta enam, mis pill temal oli. Mul on alles ka väga palju pilte nendest koosviibimistest. Huvitav, kus keegi on ja mis on neist saanud?

Ka meie emaga tulime 1959. aastal ilma loata Eestisse, isegi ühe õppeveerandi sain õppida Tali koolis, samas koolipingis Kersti Kreismanniga. Tuli külanõukogu esimees, puhastverd eestlane ja palus lahkuda. Sõitsime tagasi Vorkutasse, aga juba aasta pärast saime loa ja tulime tagasi. Koju lubati ainult naispere. Onud jäid veel seitsmeks aastaks sinna. Vanaema suri Talil 98-aastaselt, tädi Marie suri 80-aastaselt. Nad puhkavad Kilingi-Nõmme kalmistul. Onu Peeter suri Valgas 1989. aastal ja onu Kristjani matsime 2002. aasta sügisel. Minu ema Leida Aasav saab 2004. aasta 25 märtsil 85-aastaseks.

Kahjuks on Siberi ja Vorkuta kaaskannatajatega sidemed katkenud. Eks igäihel omad mured ja probleemid. Väga kurb, aga meie read kahanevad iga päevaga! Miks küll praegune Eesti Vabariigi Valitsus praktiliselt ei tee midagi represseeritute elu kergendamiseks ja meie, represseeritud, tunneme end enamasti härraseid tüütavate putukatena? Samuti tundub mulle, et riigiisad ei seisa piisavalt laste huvide eest. Lapsed on ju meie Eesti tulevik! Vanemapalga seadus ei ole läbi mõeldud, ütleksin lausa, et see alandab inimväärikust. Selle järgi oleks justkui üks laps on lausa kuldkingakesi väärt, teine pläterdagu paljajalu! Samas toimub Riigikogus pidev kemplemine riigikoglaste palkate ja toetuste ümber. Palju räägitakse keskmisest palgast, aga seda nn. keskmist töötasu ju praktiliselt

lihtsalt pole. Tegelikult on vaevast miinimumpalk ühtedele ja lausa peadpöörivad summad teistele. Meile, eesti rahvale, lastega peredele ja ka represseeritutele lubati väga palju, aga seda kõike vaid enne järjekordseid valimisi! Tegelikult kuuluvad tänaseks inimesed klassidesse ning klassivahed üha suurenevad.

Kurb, et niimoodi tormame suure hurraaga Euroopasse ja NATO-sse. Kas meil tõesti on seda nii väga tarvis? See kõik on ju väga kallis lõbu ja jällegi meie endi arvelt! Täheleb see, et meil iseseisvust polegi üldse

tarvis, me lihtsalt ei oska olla iseseisvad? Vast ma liiga palju torisen...

Lisan mõned pildid. Kahjuks ma ei mäleta küll enam, kes oli see tubli fotograaf, kes pildid tegi. Kui keegi tunneb ära end või oma lähedasi, kirjutage mulle, oleksin väga tänulik

68205 Valga, Hiie tn. 10, **Malila Shulga (Aasav)**.

Küüditamine, mis on jäänud tähelepanuta

Nõukogude Liidus valitses ateistlik meelega ja seetõttu püüti hävitada igasuguseid religioone. 1999.a. kirjutati raamat KGB (Riikliku Julgeoleku Komitee) ajaloost, mis märkis, et KGB oli peamiselt huvitatud just nende kristlaste "õonestustegevusest", kelle üle neil ei olnud otsest kontrolli. Nende hulka kuulusid Jehoova tunnistajad. Kuna kristlasi ei suudetud peatada arreteerimistega, otsustas Nõukogude võim saata välja tuhanded kristlaste pered - mehed, naised, rasedad, lapsed ja vanurid. 1951. aasta aprillikuu kolmel ööl toimus väljasaatmine Nõukogude Liidu läänealadel. Jehoova tunnistajatele anti võimalus koju jääda tingimusel, et nad ütlevad lahti oma usust. Suurem osa neist seda ei teinud. Jehoova tunnistajad rebiti välja oma majadest ja maadelt, kus nende isad ja esiisad olid elanud iidsetest aegadest peale. Neil tuli maha jätta viljakandvad põllud ja aiad, aga ees ootas neid kauge ja karm Siber.

Väljasaadetud inimesi transporditi loomavagunites. Vagunis võis olla 40 või enamgi inimest. Seal oli ahjuke, kus püüti valmistada mingisugust toitu. Vagunis olid ka mõned lavatsid magamiseks, kuid neid ei piisanud kõigile. Tualett sisustati selliselt, et nurka tehti auk ja pandi sinna pang.

Nõukogude võimuhed said varsti aru, et Jehoova tunnistajate jumalakummardamist on peatada tunduvalt raskem kui nad olid arvanud. Küüditatavaid julgustas see, kui nad nägid, et nad pole ükski. Keelust hoolimata lauldi Jehoovale kiituslaule. Kui Jehoova tunnistajad jõudsid oma sihtkohtadesse ja seal välja lasti, saavutasid nad hea maine kuulekate ja tublide töötajatenä.

Mõned elasid algul telkides, kuigi külma oli 40-42 ja vahel isegi 50 kraadi. Paljud said hammustada mürgistelt putukatelt nii, et läksid nii paiste, et ei tundnud üksteist ära.

Kuid vaimset tegevust ei suutnud peatada miski. Nõukogude võim tegi Jehoova tunnistajate usu levitamiseks suure teene: usk levis üle kogu Venemaa. Paljud küüditatutest on elus veel praegugi ja rõõmsad oma usu üle.

Kasutatud kirjandus:

1. Video: Ustavad katsetes. Jehoova tunnistajad Nõukogude Liidus.
2. "Ärgake" 22 aprill 2001

Liisu Veem
VII klassi õpilane

Riik toetab võõrvõimu poolt represseerituid

1.jaanuaril jõustus Okupatsiooni-režiimide poolt represseeritud isikute seadus. Eesti riik on lubanud leevendada okupatsioonivõimude poolt kannatada saanud inimeste olukorda, see kohustus on fikseeritud ka koalitsioonilepingus. See on noorema põlvkonna moraalne kohustus seista hea nende inimeste huvide eest, kes käisid läbi Siberi õudused ja pidasid vabadusvõitlust. Okupatsioonid - Suur-Saksa ja Nõukogude okupatsioon tekitasid paljude Eesti inimeste tervisele ja töövõimele korvamatuid kahjustusi. Kahjuks ei ole seda kõike võimalik täielikult heastada - tegelikult ei ole see ka Eesti riigi otsene kohustus, sest rahvusvahelises õiguses on peale Nürnbergi sõjakohut juurdunud põhimõte, mille kohaselt lasub okupantriigil kohustus hüvitada enda poolt tekitatud kannatused. Ma rõhutan siin terminite „leevendama“ ja „hüvitama“ erinevust. Vastuvõetud seadus räägib leevendamisest ehk riigi tahtmisest pakkuda nendele inimestele leevendust erinevate toetuste ja soodustuste andmise kaudu. Leevendamine ei ole hüvitamine - ka leevendust saavatel inimestel säilib õigus saada või nõuda Eestit okupeerinud riikidelt hüvitust. Usun õiglusesse - protsessid, mis on alanud okupantidelt hüvitiste kättesaamiseks, peavad lõppema edukalt.

Keda seadus puudutab?

Seaduses kasutatud represseeritud isiku mõiste on välja töötatud rahvusvahelise õiguse eeskujul ja selle norme ning põhimõtteid arvestades. Eriline roll oli siin endisel vabadusvõitlejal hr Enn Sarvel. Eelkõige põhjendusel, et see annab tulevikus võimaluse tõstatada eelpool nimetatud rahvusvahelise hüvitamise nõue, kuna okupeerivad riigid rikkusid oma käitumisega rahvusvahelise õiguse norme. Seaduse väljatöötamisel on lähtutud paljudest rahvusvahelise õiguse aktidest. Rahvusvahelisele õigusele tuginemine on ka paratamatu ja õige põhjendusel, et püsimine senise kohati nõukoguliku lähenemise raames on ebapiisav ja eksitav. Eelnõus sisalduv represseeritud isiku mõiste on maksimaalselt lai, see hõlmab kõik peamised represseerimise alused ja viisid - vangistuse, asumisele saatmise, psühhiaatria haiglasse paigutamise, küüditamise, aga ka näiteks isikute kiiritamise. See mõiste on välja töötatud hõlmavuse põhimõttel - et keegi ei jääks leevendamisest kõrvale ega kaotaks õigust ühele või teisele toetusele või soodustusele. Riigi kohustus on toetada k o i k i neid inimesi, kes on kannatanud repressioonide tagajärjel. Inimeste ring, kellele seadus on abiks, on senisega võrreldes laienenud, see on ju igati mõistetav, sest tegelikult oli represseeritud ju enamus meie rahvast. Siinkohal tahan aga öelda, et käesolev seadus ei puuduta vara õigusvastast võõrandamist ning selle tagajärgi, kuna see küsimus on leidnud sätestamise juba maareformi- ning omandireformi aluste seaduses.

Mida seadus annab?

Millised on siis need toetused ja soodustused, mida seadusega

represseeritud inimestele võimaldatakse? Mida käegakatsutavat siis tehakse? Need hüved võib jagada laias laastus kahte gruppi: esiteks tervise parandamisega seotud, ja teiseks niiöelda majanduslik-kultuurilised soodustused. Teame, et paljudel represseeritud inimestel on terviseprobleemid, Siberi ebainimlikud tingimused on jätnud korvamatud jäljed. Vanade inimeste tervisele on seaduses mõeldud, neil on seaduse kohaselt õigus hambaraviteenuse hüvitisele, sanatooriumituusikule, retseptiravimi soodustusele, eriarsti visiiditasu hüvitamisele ja meditsiinilistele abivahenditele. Kõige rohkem ongi raha eraldatud just nende meditsiinilise abi liikidele. Ent seadus annab ka terve rea kultuurilisi toetusi, nagu näiteks õigus tasuta külastada nii üleriigilist kui ka koolinoorte tantsu- ja laulupidu ning riigimuuseumi. Majanduslikest toetustest väärib siinkohal äramärkimist riigilõivuvabastus represseeritud inimesele tema kinnisasja puudutavate toimingute eest; kohalikel omavalitsustel on edaspidi õigus vabastada inimene maamaksust ja alates 2005. aastast saab represseeritud inimene sõita siseriiklikel liinidel poole hinnaga.

Mida hüvitatakse - kuidas toimida?

See kõik on reguleeritud hiljuti vastu võetud sotsiaalministri määrusega, millele järgnevalt viitangi. Visiiditasu, retseptiravimite ja hambaraviteenuste hüvitise määr kokku ühe kalendriaasta kohta on kuni 450 krooni; meditsiiniliste abivahendite hüvitise määr on kuni 200 krooni ja taastusravi tuusiku hüvitise määr on kuni 500 krooni aastas. Kui soovid ettenähtud hüvitisi kasutada, toimi nii:

*esita Sotsiaalkindlustusametile represseeritu tunnistuse taotlus ning lisa sellele dokumendid, mis tõendavad Sinu represseerimist (represseritu tunnistus on soodustuste saamise alusdokument);

*visiiditasu tasumist tõendav dokument peab sisaldama järgmisi andmeid:

1. eriarstiabi osutaja nimi, aadress ja registri- või isikukood; tervishoiuteenust osutanud arsti või hambaarsti ees- ja perekonnanimi ning registreerimistõendi number, kelle vastuvõtule pääsemiseks visiiditasu maksti;

2. isiku, kellele tervishoiuteenust osutati, ees- ja perekonnanimi;

3. visiiditasuna makstud summa;

4. dokumendi vormistaja ees- ja perekonnanimi, allkiri ja tasumise kuupäev.

• meditsiinilise abivahendi eest tasumist tõendav dokument peab sisaldama järgmisi andmeid:

1. meditsiinilise abivahendi müüja nimi, aadress ja registrikood;

2. isiku, kellele tarbeks abivahend väljastati, ees- ja perekonnanimi;

3. meditsiinilise abivahendi nimetus, hind, tasutud summa;

4. dokumendi vormistaja ees- ja perekonnanimi, allkiri ja tasumise kuupäev.

• retseptiravimi eest tasumist tõendav dokument peab sisaldama järgmisi andmeid:

1. apteegi nimi, aadress ja registrikood;

2. isiku, kellele retsept väljastati, ees- ja perekonnanimi;

3. ravimi nimetus, hind, tasutud summa;

4. dokumendi vormistaja ees- ja perekonnanimi, allkiri ja tasumise kuupäev.

• hambaraviteenuse eest tasumist tõendav dokument peab sisaldama järgmisi andmeid:

1. hambaraviteenuse osutaja nimi, aadress ja registri- või isikukood;

2. hambaraviteenust osutanud hambaarsti ees- ja perekonnanimi ning registreerimistõendi number;

3. isiku, kellele hambaraviteenust osutati, ees- ja perekonnanimi;

4. hambaraviteenuse nimetus, hind, tasutud summa;

5. hambaraviteenuse osutamise kuupäev;

6. dokumendi vormistaja ees- ja perekonnanimi, allkiri ja tasumise kuupäev.

• taastusravi omaosaluse tasumist tõendav dokument peab sisaldama järgmisi andmeid:

1. taastusraviteenuse osutaja nimi, aadress, registrikood;

2. isiku, kellele taastusraviteenust osutati, ees- ja perekonnanimi;

3. tasutud omaosalus;

4. taastusravil viibimise periood;

5. dokumendi vormistaja ees- ja perekonnanimi, allkiri ja tasumise kuupäev.

• esita kuludokumendid koos oma avaldusega Sotsiaalkindlustusametile hüvitamiseks. Sotsiaalkindlustusamet kannab hüvitise represseeritu pangakontole või maksab välja posti vahendusel kalendriaasta 1. augustiks eeldusel, et nõutavad dokumendid on Sotsiaalkindlu stusametile esitatud hiljemalt 15. juunil või järgmise kalendriaasta 1. märtsiks, kui nõutavad dokumendid on esitatud hiljemalt 15. jaanuaril.

Ja veel - represseeritu tunnistus annab Sulle õiguse tasuta külastada üldlaulupidu ja üldtantsupidu ning koolinoorte laulu- ja tantsupidu, riigimuuseumi ning tasuta tegeleda harrastuskalapüügiga. Oma õiguste kasutamiseks kannalati kaasas represseeritu tunnistust ning isikultõendavat dokumenti. Alates 1. jaanuarist 2005 on Sul õigus sõita riigisisiseses transpordis soodushinnaga.

Ero Liivik, justiitsministri nõunik

Kaise Lehes Võrumaa
Lea Atspool Võrumaa
Lehte Ustaal Valga
Helve Kõiv Võrumaa
Ilse Sonn Võru
Väino Kuhi Tartu

Boris Heier Tallinn
Tõnu Truus Harjumaa
Leili Mägi-Kristian Tallinn
Juha Kuhi Põlvamaa

Õnnitleme sünnipäevalisi!

Villu Kagover Harjumaa
Kalev Teinberg Harjumaa
Tiit Asu Harjumaa
Heino Talgre Põlvamaa

Elsa Ladva Tartu
Helju Kaar Valga
Helgi Vesilind Harjumaa
Raivo Ladva Tartu

Erhard-Heino Ladva Tartu
Evald Teinberg Harjumaa
Aliise Eesalu Harjumaa
Meinhard Ermel Põlvamaa
Aino Kletenberg Valga